

10P1
ARCHITECTUUR

T.A.V. OPDRACHTGEVER

dhr. H. en J. Van Veen

I.S.M. PROJECTARCHITECT

H2W architecten

H. H. Weerstand

info@h2warchitecten.nl

J. Post - Architect (ir.)

Het Rif 1a

8321 DS Urk

jelle@10p1architectuur.nl

H²W architecten bna

I.O.M. ERFGOEDVERENIGING HEEMSCHUT

A. (Anton) Brink - flevoland@heemschut.nl

R. (Roelof) Oost - roelof.oost@heuvelrug.nl

DAGTEKENING : Urk, 6 juli 2026

BETREFT : Memo / Verslag gesprek Heemschut (participatie #1)

Geachte heer Oost en Brink,

Hieronder de samenvatting van het gesprek van woensdag 17 juni van 12.00 - 13.00 (2026) j.l. Hierin zijn wederzijds belangen uitgewisseld en van gedachten gewisseld aangaande het initiatief "het Irene"; betreffende een woongebouw a 14 appartementen van verschillende afmetingen voor verschillende doelgroepen.

1). Introductie

Het gesprek wordt geopend met een voorstel ronde en de aanleiding van het gesprek.

2). Standpunten en belangen

J. Post geeft een toelichting op het plan, startende met het stedenbouwkundig plan, waarin wordt aangegeven dat het pand niet bij de woonblokken hoort, maar bij de strip c.q. begeleiding van het grotere stedenbouwkundige geheel (lees: kruising van hoofdstructuren en dorps-entree's). Kort samengevat is op deze plek een landmarker op zijn plek. Dit is niet direct ter discussie gesteld, wel is de korrelgrootte ter discussie gesteld. **Zie bijlage 1**

R. Oost geeft een toelichting op het standpunt van 'Heemschut'. Het basis punt is de toelichting op het 'beschermd dorpsgezicht' van 2005. Heemschut ziet graag aansluiting op het op p.8 genoemde waarden-lijst. Het argument is dat niet alles / de woon-uitdaging (juist niet) op de 35ha. beschermd dorpsgebied opgelost hoeft te worden. De morele claim wordt persoonlijk bij de heren van Veen neergelegd. De oplossing die ze voor zich zijn is een kleinschalig woonstraatje of woonhofje met het palen-scherm doorgezet (zoals op p.9 wordt gewaardeerd). **Zie bijlage 2**

3). Afronding

Het voorstel is dat de architecten (h2w architecten en 1:1 architectuur) het idee van Heemschut inzichtelijk maken en een afstemming op de waarden genoemd in de toelichting "beschermd dorpsgezicht 2005". **Zie bijlage 3**

Met vriendelijke groet,

H2W architecten en 1:1 Architectuur

Reactie op Heemschut

01. Aansluiten op waarden lijst 'beschermde dorpsgezicht 2005'.
02. Oplossingsrichting van Heemschut opzetten (beoordelen)
03. Waarom een woonopgave op deze plek oplossen (waarom op deze 35ha. beschermd dorpsgezicht).

01. Aansluiten op waarden lijst en 02. Oplossingsrichting Heemschut

Het boekwerk is doorgenomen en - breder dan alleen p.8 - is aansluiting gevonden op de waarden die het boekwerk noemt (bijlage 3).

p.6 : "...de groei van urk resulteert in gebieden met eigen karakteristiek..." Urk groeit door, ook in 2026, waardoor op eigen wijze met eigen karakteristiek de tand der tijd af te lezen valt. In de geboden oplossing wordt op passende wijze antwoord gegeven op het huidige tijdsgewricht met 'eigentijdse problematiek' en wordt tevens antwoord gegeven op de rol en invulling die deze locatie heeft op het geheel van het dorps weefsel. Het is een voortzetting van de 'strip' architectuur (verlenging) en het accentueert de belangrijke en gewichtige kruising van de hoofdstructuren (de scheidingen "kustlijn" / "dorp-hooilanden" / "dorps-entree" komen hier allemaal samen). De kustlijn wordt op p.6 tevens genoemd als eigen eenheid en krijgt hiermee de verdiende aandacht.

De geboden oplossing van Heemschut met rijwoningen (6 stuks) of hofwoningen (12 stuks) is meer historiserend ingestoken. Tevens vormt het geen onderdeel van een woonblok en het mist een accent die de gewichtigheid van de plek aanstipt. Wel sluit het (historiserend) aan op de p.6 genoemd rafelige structuur en aaneenschakeling van vissershuisen, waarbij de hof-oplossing sterker omdat hier de genoemde 'verdwijning' van voor en achtergevel het sterkst is. Het hof idee sluit daarentegen minder aan op het aloude straten patroon die oost-west liggen en de ginkies noord zuid; bij het hof idee is dit de inverse. De ondiepe erven zijn wel aanwezig bij de hof-oplossing maar bij de rijwoning oplossing minder. Qua schaal en structuur sluit het aan op de woonblokken, maar sluit het niet aan op de naastgelegen appartementen, laat staan op de schaal en structuur van de singels/kustlijnen.

p.6 : "bebouwing karakteristieken"

- rafelige structuur: het huidige ontwerp van het woongebouw geeft antwoord op de rafeligheid door de gevellijn te laten verspringen, inherent aan de fragmentatie die is gemaakt
- Aaneenschakeling: het huidige ontwerp van het woongebouw laat een aaneenschakeling zien (twee aan twee)
- Fijn netwerk straten en stegen: Het huidige ontwerp van het woongebouw houdt de huidige oost-west straat intact en introduceert een binnen-steeg (ginkien) als 'break' tussen de woondelen (twee aan twee). Zij versterkt hiermee het fijnmazige patroon
- Aansluiten schaal en structuur: het huidige ontwerp van het woongebouw sluit aan op de beuk-breedtes van de vissershuisen en stadse huizen (p.6). Qua hoogte geeft het vorm en antwoord aan de gewichtige ligging en sluit aan op de 'strip' architectuur van het woongebouw erachter. Zo voegt dit pand zich passend binnen haar unieke plek (de kruising van singel, kustlijn, dorpsentree etc.).

p.7 : "secundaire wegen verbinden uitbreidingswijken"

De dorpsentree zoals boven genoemd worden op pagina 7 'secundaire wegen' genoemd. De locatie ligt aan een secundaire weg en 'begeleid' deze lijn het dorp in richting de dijk. Dit verdient een landmarker, net zoals bij de andere dorps-entree's. Hier wordt winkels, kerken ingezet als landmarkers. Alleen hoger dan de woningen. De enige afwijking is de ruimte tussen de weg en de landmarkers; die is bij het huidige ontwerp van het woongebouw kleiner dan de vergelijkbare plekken in het dorps weefsel (morfologie). Hier wordt een actie op gezet om dit groter te maken (meer groen rondom / voor het pand). Bij de geboden rij-, en hofwoning oplossing is dit niet het geval.

p.7 : "waarden voor het hele gebied"

- fijnmazig netwerk: zie bovenstaand
- Ondiepe blokken: zie bovenstaand
- Variërende rooilijn (rafelig): zie bovenstaand
- Variërende silhouet: het huidige ontwerp van het woongebouw heeft elke tweeling een eigen silhouet gegeven.
- Haakse kaprichting: het huidige ontwerp van het woongebouw heeft per bouwdeel een haakse kaprichting
- Stenen verharde openbare ruimte met (privé) bomen: het huidige ontwerp gaat voor de tuindorp gedacht met groene randen
- Toevallige zichtlijnen: het huidige ontwerp heeft van een dichte plint, gewerkt naar een 'toevallige zichtlijn' tussen het woongebouw en het naburen woongebouw in
- Individuele karakter huizen: het huidige ontwerp heeft elke woning een eigen kleur gegeven. De kleuren zijn afgestemd op de omgeving

p.8 : “waarden voor het Tuindorp”

- schaal en bouw sluiten aan op het karakter van het oude dorp: zie eerdere beschrijvingen hierover
- Plan-vormige opzet waarin het tuindorp afwijkt van het oude dorp en aansluit op de na-oorlogse wijken: het plan wordt in 1x ontwikkeld (serie-matig > lees: plan vormig).
- Groene karakter voortuinen: de randen worden groen, alsook het parkeren.

Conclusie:

De architecten hebben het boekwerk breder beoordeeld dan alleen de door Heemschut aangehaalde pagina's. Daaruit volgt dat het huidige ontwerp op meerdere punten aansluit bij de genoemde waarden: de verspringende gevels reageren op de rafelige structuur, de bouwdelen vormen een aaneenschakeling, de oost-weststructuur blijft behouden en er wordt een binnensteeg / ginkien geïntroduceerd. Ook wordt aangesloten op beukbreedtes, kaprichtingen, variërende rooilijnen, silhouetten en individuele woningkarakters.

De door Heemschut voorgestelde rij- of hofwoningen sluiten sterker aan bij een historiserende lezing van het oude dorp, maar missen volgens de architecten de stedenbouwkundige markering die past bij deze specifieke locatie. Het huidige ontwerp wordt daarom gezien als een eigentijdse voortzetting van de “strip”-architectuur en als passend accent op de kruising van kustlijn, dorpsentree en hoofdstructuren.

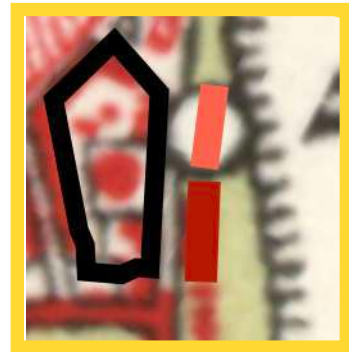
Wel wordt erkend dat de ruimte tussen het gebouw en de weg in het huidige ontwerp beperkt is. Hierop wordt ingezet door meer groen en ruimte rondom en vóór het gebouw te onderzoeken.

BIJLAGE:

1. Stedenbouwkundig plan
2. Voorstel Heemschut
3. Toelichting “beschermd dorpsgezicht 2005”

1.

STEDENBOUW

1. Het Irene ligt op de oude eiland rand

2. Het Irene is geen onderdeel van de ' woonblokken'. Een Urker huisje is daar niet voor de hand liggend.

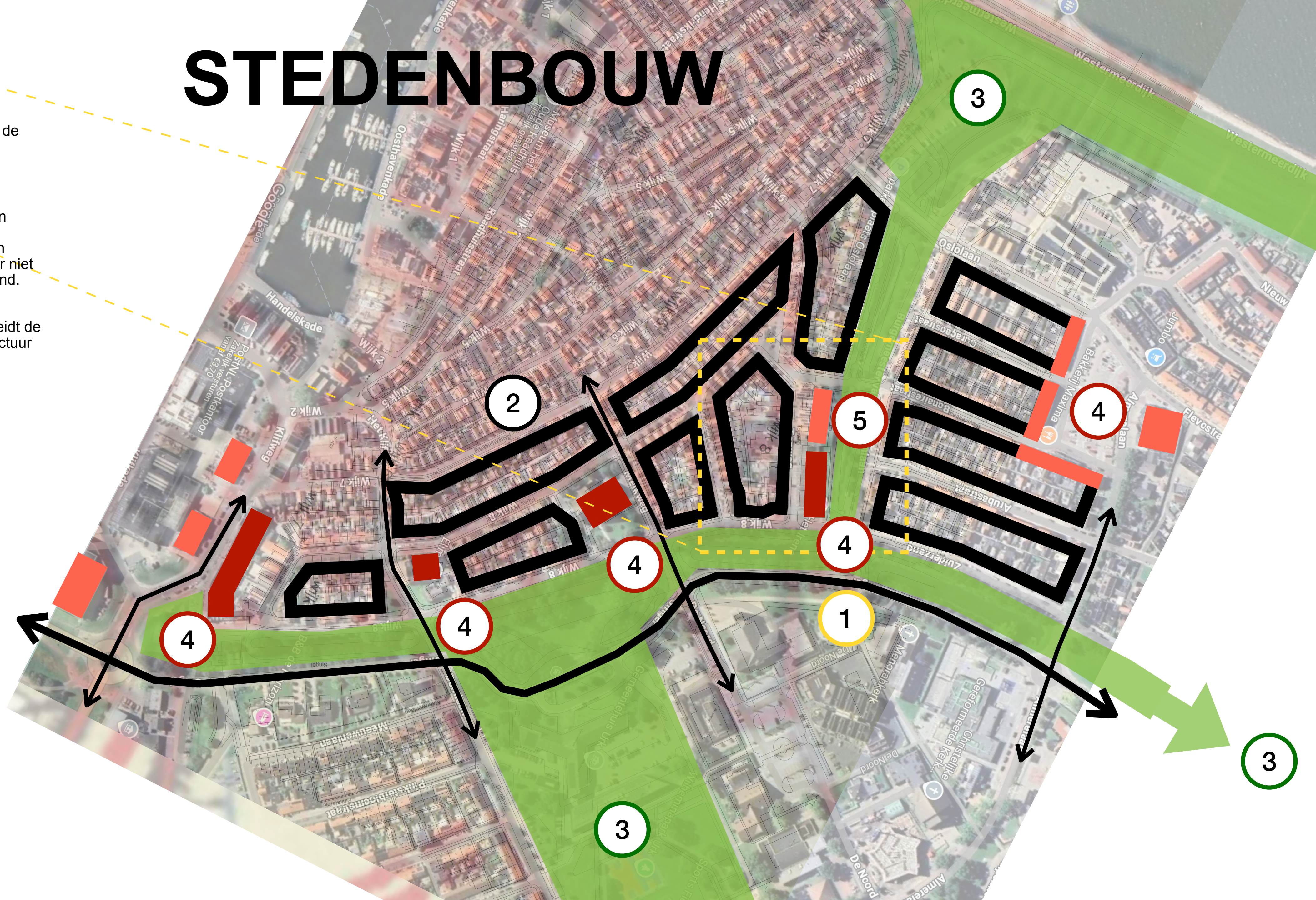

3. Het Irene begeleidt de grootste groenstructuur op Urk

4. Naast het Irene liep een doorlopende route. Daarmee zou het - net zoals de Petra, de Elim, de winkelkop-kapper - een accent zijn van een entree naar het oude dorp. Het ritme is te zien bij de 'rode' koppen met ster.

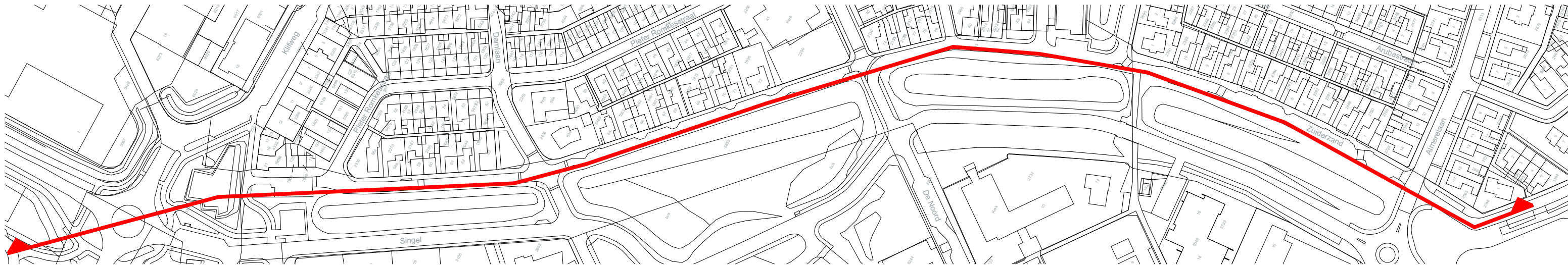
5. Het Irene verlengd de bestaande 'strip' structuur (geen woonblok).

Panorama - 1:1000

Situatie - 1:2000

PROJECTLEIDER
Jelle Post
0257 748993
mail@top1architectuur.nl

PROJECTLOCATIE
Wijk 8 58
#Site Postcode, Urk

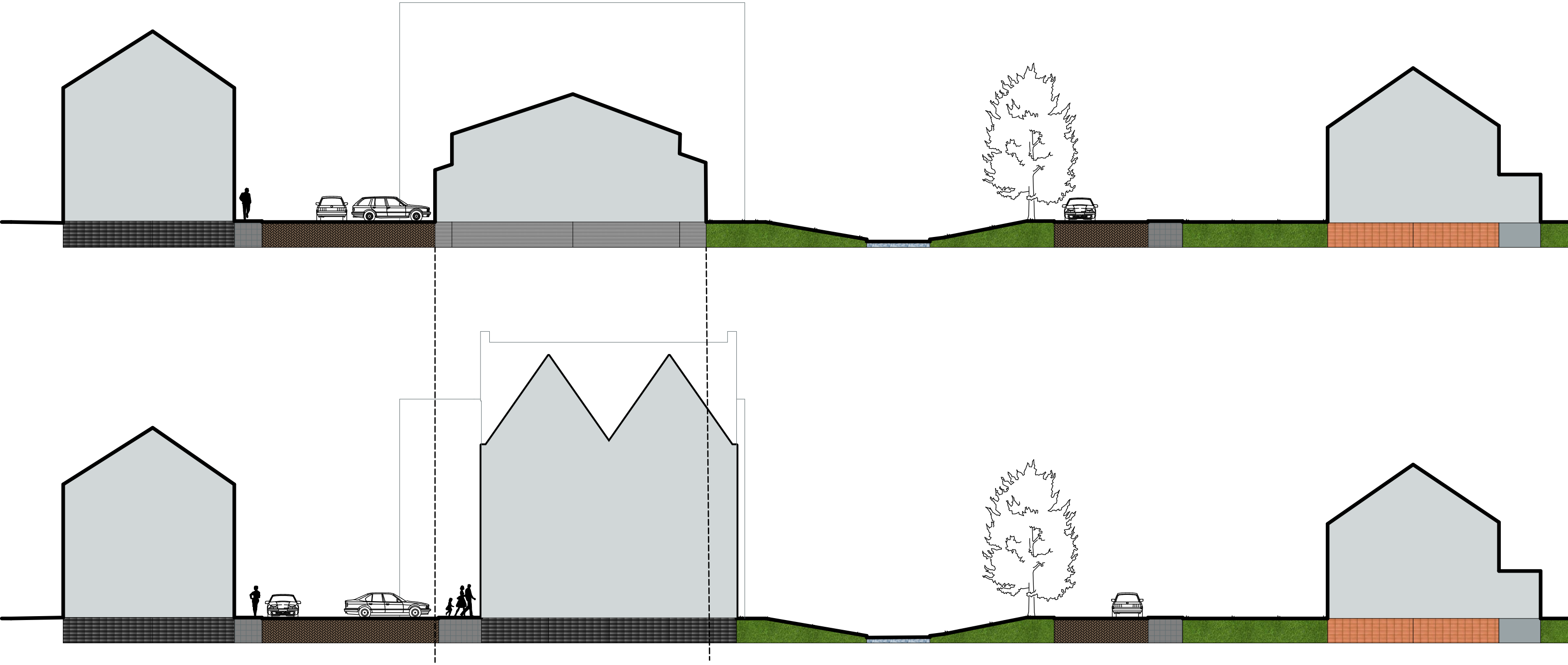
PROJECTNUMMER
281

PROJECTSTATUS - FASE
SO

TEKENINGNUMMER
SIT

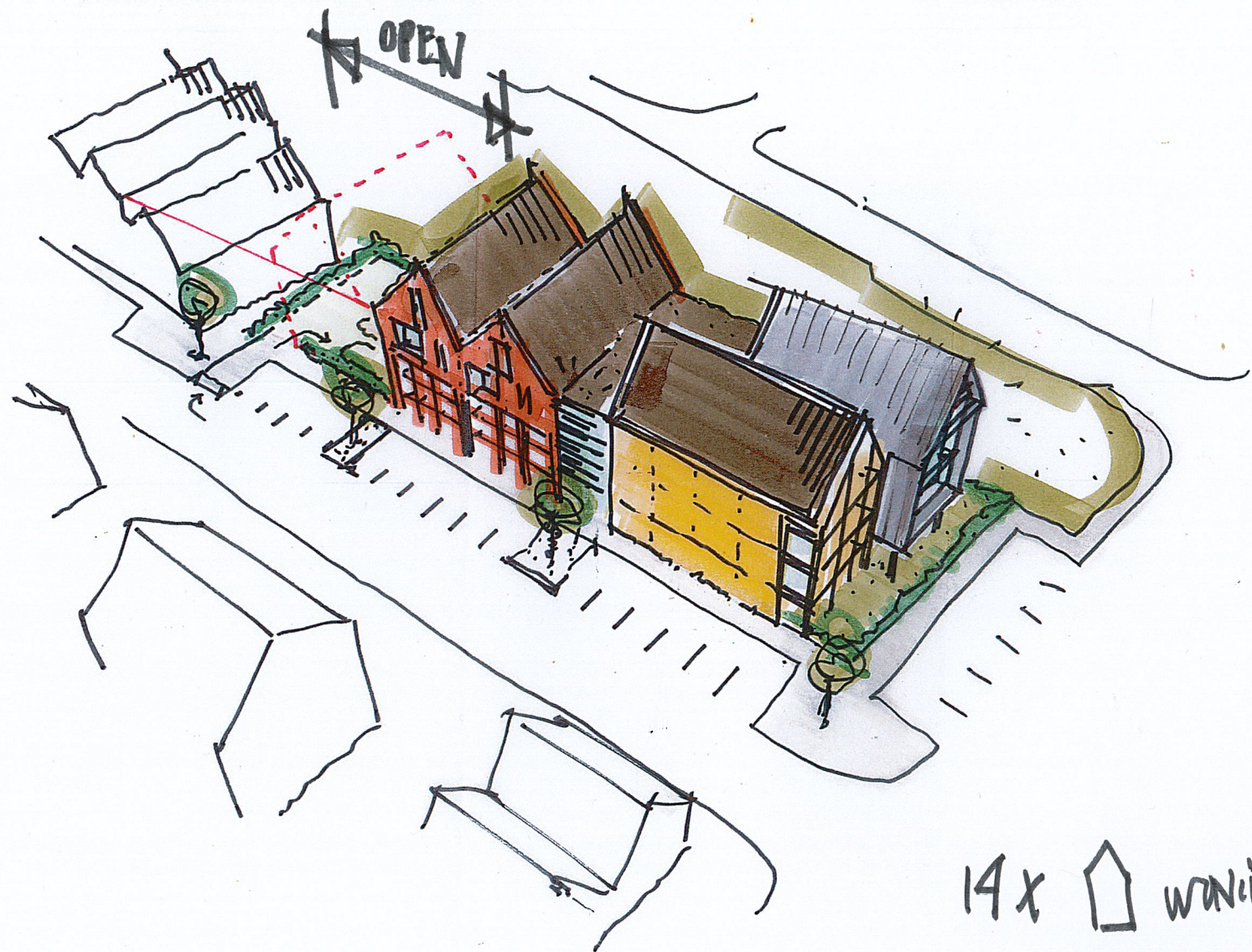
SCHAAL 1:1000,
1:2000
REVISIE DATUM
A
B
C

MODELLEUR
15-04-2025

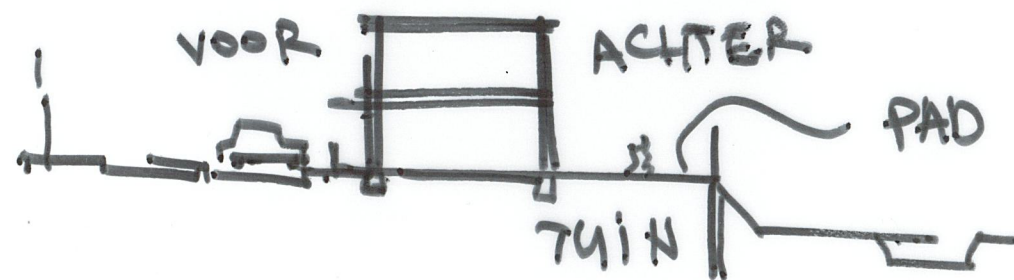
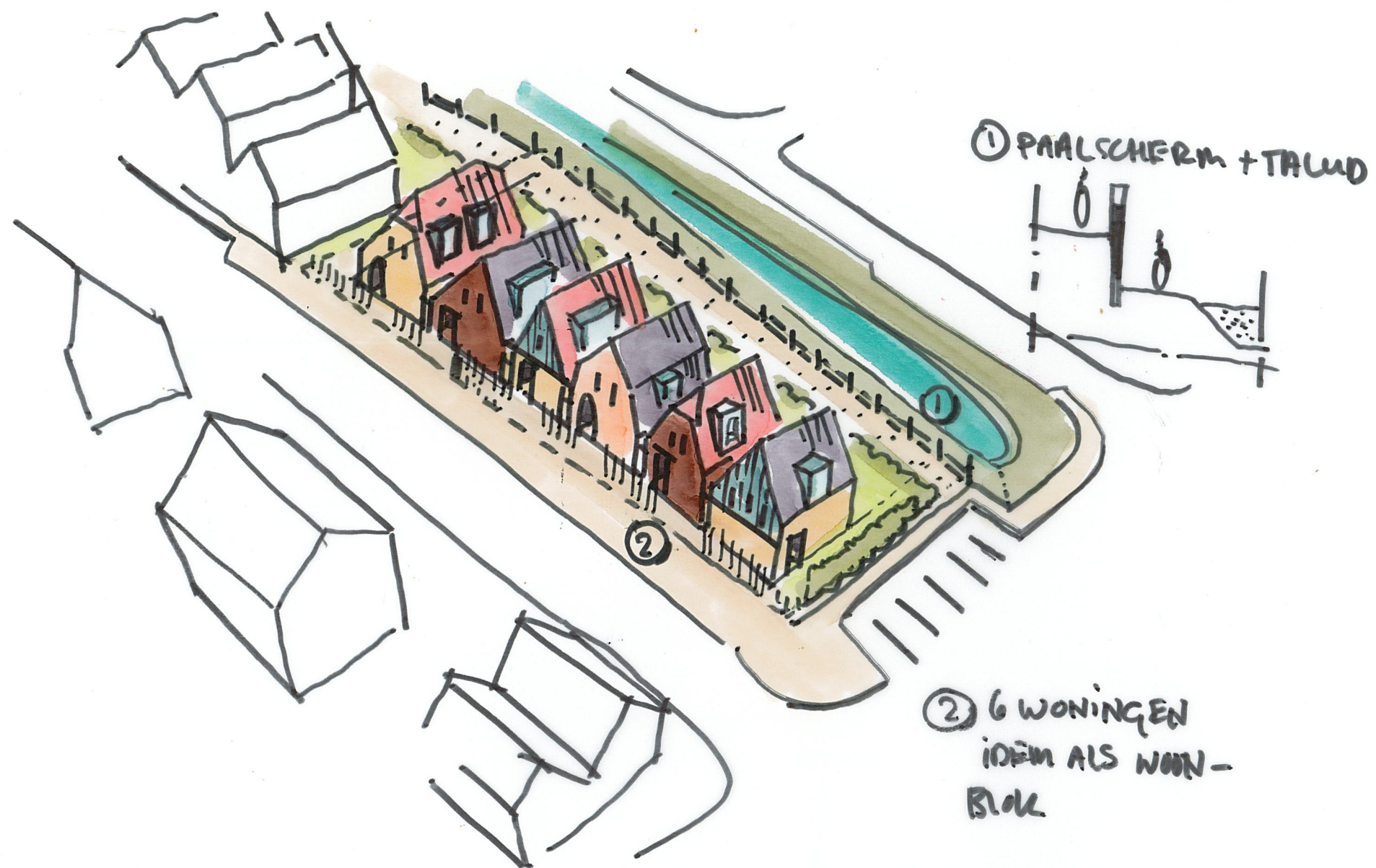
Doorsnede F-F - 1:200

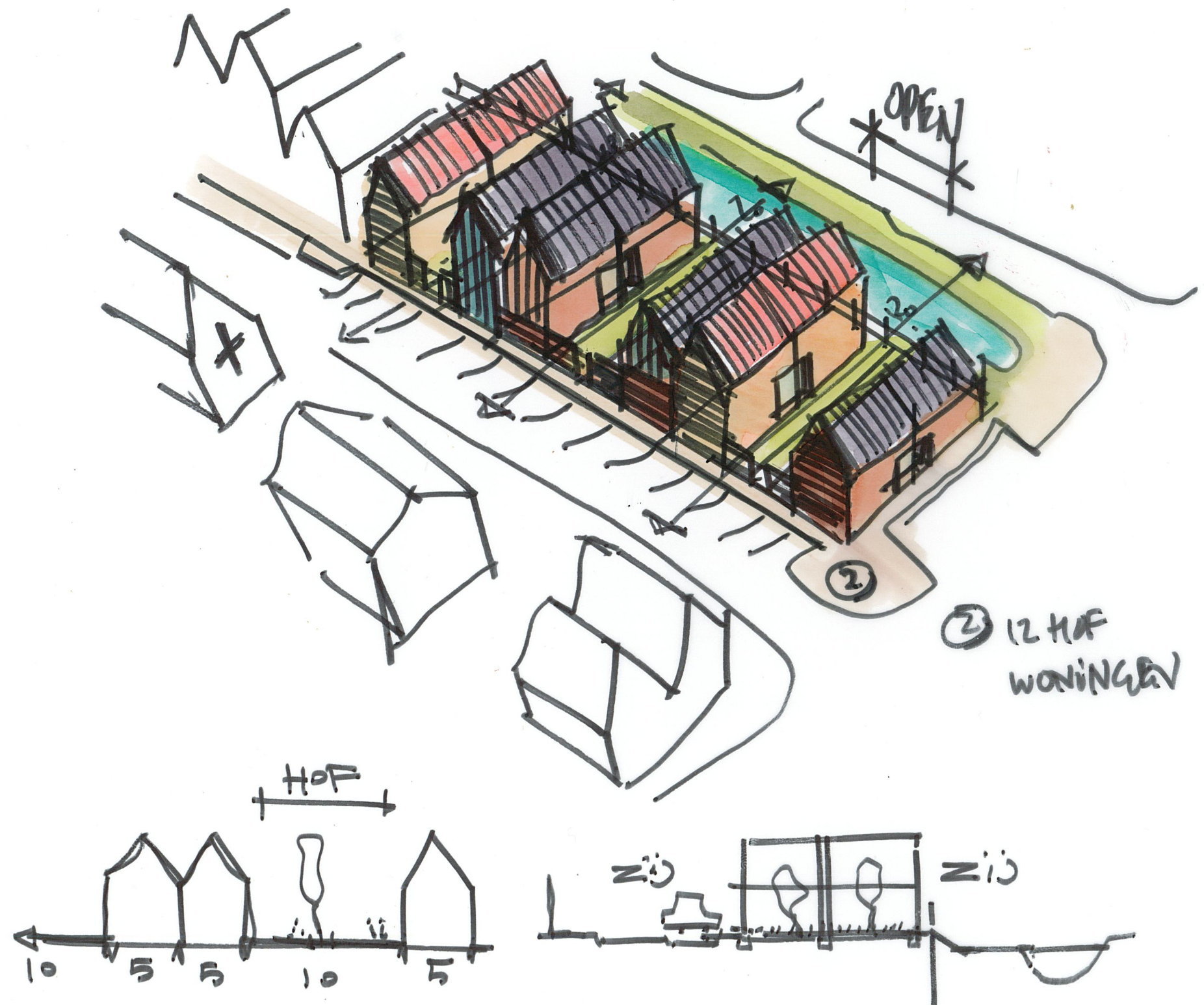
2.

14x WÜNING
1x GARAGE - SAHNE

3.

Dwarsverbindingen op de steile stukken hebben de vorm van steegjes, zig-zaggende straatjes, schuine straten en vorkconstructies op splitsingen gekregen. Een complex stelsel van zichtlijnen is het gevolg.

Gebieden met een eigen karakteristiek

De historische groei van Urk heeft geresulteerd in gebieden met een eigen karakteristiek, die deels samenvallen met de wijken. De ligging ten opzichte van de keileembult en de haven en de relatie met belangwekkende historische gebouwen spelen een belangrijke rol in de karakteristiek van Oud-Urk, de Haven, De Hoogte, Wijk 2, Wijk 3 en het Tuindorp. De kustlijn (met palenscherm) met de aanpalende (deels verdwenen) groene aanleg vormt als lint een eigen eenheid, die de eilandgrens aanduidt.

Bebouwingskarakteristiek

Een groot deel van de bebouwing van het dorp Urk stamt uit de periode van af 1850 en ook na de oorlog zijn veel oudere panden vervangen door nieuwbouw. Toch is een deel van de Urker bebouwingskarakteristiek behouden gebleven. De oudste delen van Urk hebben een rafelige structuur, die voortkomt uit de aaneenschakeling van 'visserhuizen'. Een type woning dat in de eerste fasen van de ontwikkeling van Urk functioneerde als boerderij en later ook geschikt bleek te zijn voor de visserij. Door een fijn netwerk van straten en stegen in het vooroorlogse dorp grenzen de gevels van de woningen vrijwel allemaal aan de straat. Voor en achter hebben de woningen een ondiep erf met een harde erfscheiding (oorspronkelijk een open houten of metalen hek) en het onderscheid tussen de voor- en achtergevel ontbreekt. Het Tuindorp vormt hierop een uitzondering. Naast het 'vissershuis' staan met name in de vroeg 20^e-eeuwse delen van Urk meer stadse huizen, die blijf geven van architectuurinvloeden van het vasteland. Veel naoorlogse woningen zijn gebouwd op basis van het 'vissershuis', ook in delen waar oorspronkelijk veel stenen stadse types werden gebouwd.

Stedenbouwkundig cruciale monumenten

Een aantal monumenten is niet alleen van belang voor de geschiedenis van Urk, maar heeft ook veel invloed uitgeoefend op de stedenbouwkundig historische ontwikkeling: de vuurtoren, het Kerkje aan de Zee, de Bethelkerk, het voormalige gemeentehuis, de twee resterende werven.

BEGRENZING

Structureel

Totdat het eiland in 1939 werd omringd door de Noordoostpolder heeft het dorp Urk zich voornamelijk ontwikkeld op het hogere deel van het eiland. Dit deel werd door een kreek afgescheiden van het lage oorspronkelijk moerasachtige deel van het eiland Urk.

De structuur van het oude brinkdorp, de uitbreidingen richting de haven en rond het Kerkje aan de Zee en de lange, rechte straten uit Wijk 2 zijn ondanks de sloop en nieuwbouw van woningen bewaard gebleven. Direct na het afsluiten van de Zuiderzee is op de overgang van het hoge oude dorp naar de lage bouwlanden het zogenaamde tuindorp gebouwd. Een deel van het tuindorp (Wijk 7) is ter hoogte van de voormalige kreek gebouwd, een ander deel bevindt zich oostelijk van de voormalige kreek (Wijk 8). In schaal en structuur sluit het tuindorp aan bij het oude dorp.

Een singel scheidt het oude dorp en tuindorp van de naoorlogse delen van de gemeente Urk.

Nadere aanduiding

De westgrens valt samen met de kustlijn.

De westelijke en oostelijke havenkom uit respectievelijk 1819 en 1856 vormen de zuidelijke grens van het beschermd dorpsgezicht Urk.

Aan de oostkant loopt het beschermde gebied uit in een punt, die oorspronkelijk werd bepaald door de kustlijn van het eiland, maar nu is opgenomen in de Noordoostpolder.

Het hart van de singel, die iets ten noordoosten van de oude kreek is aangelegd, vormt de noordoostelijke begrenzing van het gezicht. De singel vormt een afbakening van het vooroorlogse deel van Urk. De brede waterloop markeert de grens en dankzij het groene karakter ook de oude relatie tussen het (hoge) dorp en het voormalige (lage) bouw- en hooiland.

Als een lint is onderdeel van de bescherming het tracé van de kustlijn dat de begrenzing aangeeft van het oude eiland. Deze grens bestaat uit een groenstrook met palenscherm en hoogteverschil, die begint bij de singel voor het gemeentehuis en eindigt bij de rotonde aan de zuidzijde.

De doorsnijding van het palenscherm bij de kruising van de singel en het scherm (met bijbehorend hoogteverschil) nabij het huidige gemeentehuis is minder geslaagd.

Ruimtelijke en functionele relaties met de directe omgeving

De bebouwde kom van Urk is na de Tweede Wereldoorlog uitgebreid naar zowel het lage deel van het voormalig eiland als naar grond in de Noordoostpolder. Dankzij de **begrenzende singel, de structuur** en de bebouwingskarakteristiek, is het vooroorlogse dorp nog **als eenheid herkenbaar**. De Klifweg aan de oostkant vormt nu de doorgaande verbinding van het beschermd dorpsgezicht met het naoorlogse Urk en de Noordoostpolder. Aan de noord- en oostkant is Urk verder door **secundaire wegen over de singel verbonden** met latere **uitbreidingswijken**.

Het beschermd gezicht is weergegeven op de bijgevoegde begrenzingskaart, MSP/15/01-I.

NADERE TYPERING VAN TE BESCHERMEN WAARDEN

Waarden die voor het gehele gebied gelden

De structuur en bebouwingskarakteristieken, die het gevolg zijn van de ligging van het dorp op het hoogste deel van het eiland:

- het stratenpatroon: een **fijn netwerk van straten** evenwijdig aan de hoogtelijnen en **stegen en trappen als dwarsverbindingen**;
- de van west naar oost aangelegde evenwijdige straten, met **ondiepe blokken**, waardoor het onderscheid tussen voor- en achtergevels ontbreekt in het grootste deel van het dorp;
- het meest voorkomende type woonhuis in Urk, dat met zijn individuele karakter en diverse op- en aanbouwen heeft geleid tot een **sterk gevarieerde rooilijn en silhouet**;
- het **stenen karakter** van het dorp oorspronkelijk in de vorm van lemen straten, vanaf 1913 in de vorm van een grotendeels verharde openbare ruimte, met **enkele bomen op privé-grond**;
- de verharde 'voortuinen' met een grote variëteit in harde erfscheidingen, die de uitdrukking vormt van een sterk functionele buitenruimte;

- de **richting van de kappen**, die **dwars op de straat** zijn gebouwd, met uitzondering van die (steile) delen waar geen ruimte was voor dwarskappen;
- de vorken in het stratenpatroon, die het mogelijk maken de steile hellingen te overbruggen;
- de **toevallige zichtlijnen**, die ontstaan door het fijne netwerk van straten en stegen in combinatie met het hoogteverschil.

Waarden die voor Oud-Urk gelden

De dragers voor de historische structuur in Oud-Urk zijn:

- het **individuele karakter van de huizen**, dat wordt versterkt door het vrijstaan ervan: ertussen bevinden zich gleuven of smalle steegjes ('**ginkies**');;
- de **rafelige structuur**, die is ontstaan door het woningtype en de grote hoeveelheid stegen en pleintjes.

Waarden die voor De Haven gelden

De havenfunctie (de rede) heeft vanaf de 17^e eeuw het bestaansrecht van Urk bepaald. Daarin spelen de volgende dragers een cruciale rol:

- de Westhavenkade, de Oosthavenkade, de Dormakade (het oostelijke havenhoofd) en de Staversekade (het westelijke havenhoofd), die samen de twee oudste havens omspannen;
- de westelijke en oostelijke werf aan respectievelijk de Westhavenkade en Oosthavenkade (de middelste werf is inmiddels verdwenen), die de functie van Urk als visserplaats al sinds midden 19^e eeuw als geen ander onderstrepen;
- Plein 1890, dat als belangrijke openbare ruimte in het havengebied een centrale plaats inneemt.

Waarden die voor De Hoogte gelden

De hoogte, de strook tussen de haven en Wijk 2 en Wijk 3 is het steilste deel van het dorp. Een eigenschap die wordt gedragen door:

- de grote hoogteverschillen in de bebouwing;
- de trappen die de straten evenwijdig aan de haven met elkaar verbinden;
- de schuine (zigzaggende) straten en stegen, die de straten evenwijdig aan de haven met elkaar verbinden;
- de vorken, die op de steilste stukken de verbinding tussen wegen vormen;

- de taartpuntvormige gebouwen;
- de restanten van de grazige bult, die het hoogste deel van het eiland was, voordat het geheel bebouwd raakte (in 1853 beschouwde de schrijver P. Harting het dorp als een weide waarin men willekeurig een aantal huizen had neergezet).

Waarden die voor Wijk 2 gelden

Wijk 2 is als lager gelegen deel van het dorp pas later ontwikkeld. De ligging van de wijk is bepalend geweest voor de structuur en resulteerde in:

- een stelsel van lange planmatig aangelegde rechte straten haaks op de hoogtelijnen, wat mogelijk was doordat de helling in dit deel van het dorp slechts flauw is;
- stenen en meer stads vormgegeven huizen;
- het voormalige gemeentehuis aan de Raadhuisstraat;
- stoepen en bomenrijen die oorspronkelijk de gehele straten flankerden.

Waarden die voor Wijk 3 gelden

Wijk 3 bestond oorspronkelijk uit het kerkje aan de Zee, de vuurtoren en de gemeenteweide, waardoor het niet alleen het hoogste deel van het dorp is, maar ook het oudste. Belangrijke elementen uit de geschiedenis van Urk staan hier nog overeind:

- het Kerkje aan de Zee, één van de eerste gebouwen van het oude dorp;
- de vuurtoren, die de strategische ligging van Urk langs drukke scheepvaartroutes benadrukt;
- de Bethelkerk, die samen met de vuurtoren en het Kerkje aan de Zee de driehoekige gemeenteweide afbakende; samen met het voormalige gemeentehuis en het Wilhelminaplein vormt de kerk het centrum van het vooroorlogse dorp;
- de woningen langs de kust, die het dorp aan de westkant afsluiten en vanwege het gebrek aan ruimte met de kap in de lengterichting van de Vuurtorenstraat zijn gebouwd;
- de noord-zuidgerichte straten oostelijk van de kerk en de rij woningen langs de Prins Hendrikstraat, die door hun planmatige opzet worden gekenmerkt als een latere fase in de ontwikkeling van het vooroorlogse Urk; deze straten blinken verder uit door een groot gehalte aan historische bebouwing.

Waarden die voor het Tuindorp gelden

De situering en bebouwingskarakteristieken bepalen de waarde van het Tuindorp binnen het beschermd dorpsgezicht:

- de ligging op de overgang van het hoge naar het lage deel van het eiland ter hoogte van de kreek, die beide delen oorspronkelijk van elkaar scheidde;
- de schaal en bouw van individuele woonhuizen in het westelijk deel van het Tuindorp, waardoor Wijk 7 en 8 aansluiten op het karakter van het oude dorp;
- de planvormige opzet van zowel het westelijke als later gebouwde oostelijke deel, waarin het tuindorp afwijkt van het oude dorp en de overgang vormt naar de latere uitbreidingswijken;
- het onderscheid tussen voor- en achtergevels van de woningen, door het aanleggen van gesloten binnenterreinen;
- voortuinen, die het Tuindorp een groener karakter verlenen dan het oude dorp, maar die net als in het oude dorp intensief worden gebruikt (en daardoor vaak hun groen hebben verloren).

Waarden die voor de kustlijn gelden

De kustlijn van het voormalige eiland is herkenbaar als een heel helder patroon, tegenwoordig in gebruik als groene park-, speel- en verkeerszone. Het is een continu lint, dat bestaat uit een rij palen met groenaanleg. In het maaiveld tussen beide zijden van het scherm is hoogteverschil.

Bebouwingskarakteristieken

De bebouwingskarakteristiek van Urk is niet zo eenduidig als veelal wordt aangenomen, maar kent grofweg een tweedeling: het 'vissershuis' (een type woning dat in de eerste fasen van de ontwikkeling van Urk functioneerde als boerderij en later ook geschikt bleek te zijn voor de visserij): een kleine eenlaagse woning met zadeldak, dwars op de straatrichting, die door diverse op- en aanbouwen wordt uitgebreid. Het terrein voor het huis maakt functioneel deel uit van de woning, wat zich uit in een sterke mate van verharding, die van de straat wordt gescheiden door een harde afscheiding (oorspronkelijk een open houten of metalen hek). Oorspronkelijk waren de woningen opgetrokken in hout.

Wijkenkaart Urk

Legenda

- grens beschermd dorpsgezicht
- De Haven
- De Hoogte
- Wijk 2
- Wijk 3
- Oud-Urk
- Tuindorp
- ① wijknummer

Topografie

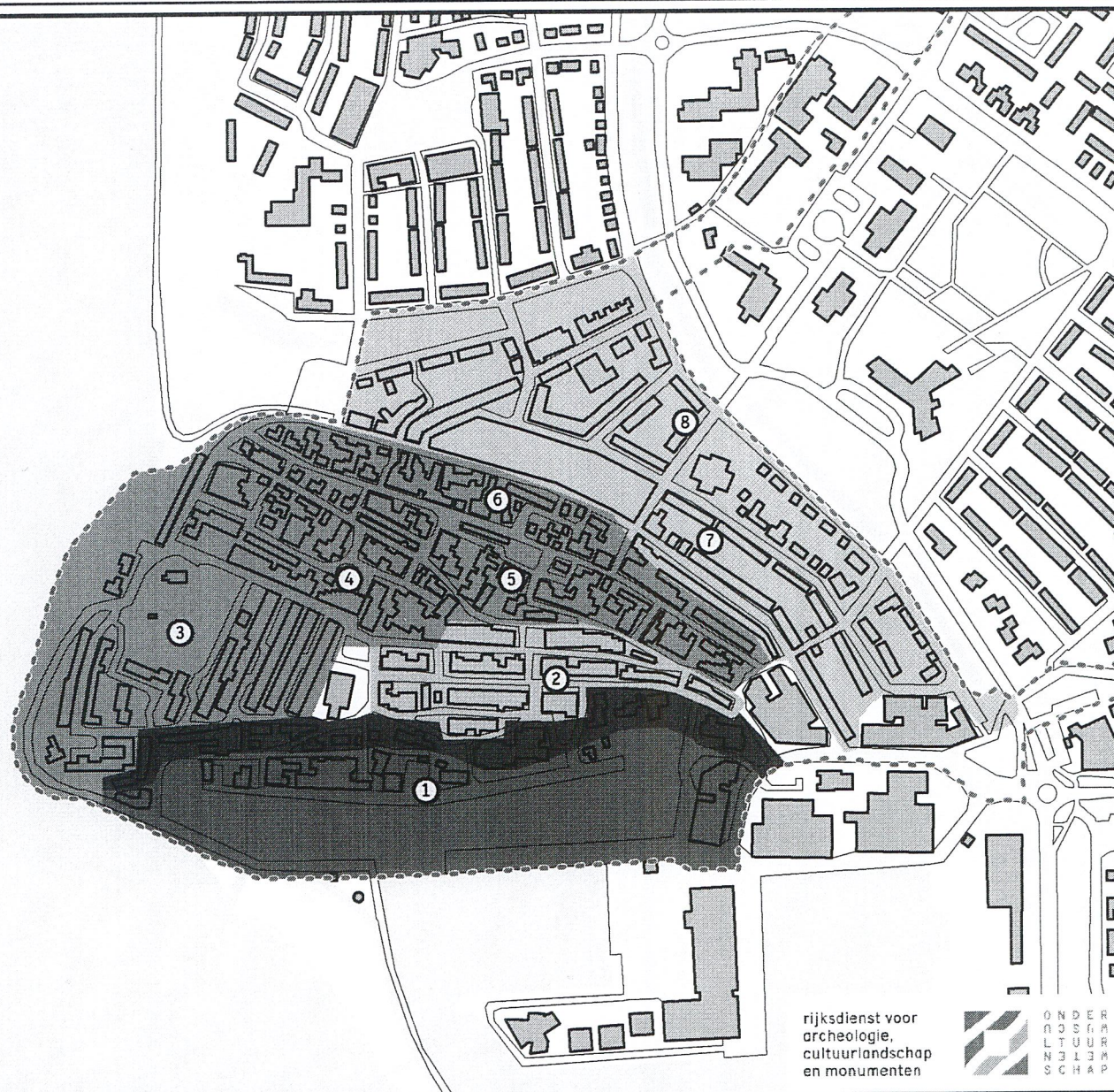
- bebouwing
- bos
- groenvoorziening
- weg, pad
- waterloop

0 100 200 m

© RACM, e-KS/BB
30 maart 2007

Topografie © Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2003

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

